

УДК [336.71: 330.131.7] (560)

Гонца Атічі (Туреччина), Гюнєр Гурсой (Туреччина)

Фінансові кризи та буфер капіталу: дані з банківського сектору Туреччини

Глобальний розвиток після краху американської житлової та іпотечної системи з впливом банкрутства компанії Lehman Brothers призвели до неминучої глобальної фінансової кризи. Криза швидко поширилася на інші країни, завдяки глобалізації та сек'юритизації ризикових активів. Нестача ліквідності та зруйнована довіра між банками заблокували міжбанківські операції. Позабалансові транспортні засоби та канали також створили надмірне навантаження на ліквідність банку та потреби капіталу. Банки мали прагнення продати свої активи, щоб збільшити їхню ліквідність, але це призвело до поширення кризи ліквідності на ринки акцій та облігацій. У місцевих умовах, після банківської кризи та кризи ліквідності, особливо різких у 2000–2001 роках, банківський сектор Туреччини багато чому навчився та розробив значну кількість запобіжних і структурних заходів спрямованих на кризи. Дане дослідження було проведено на основі зібраних даних з 1997 по 2004 роки та надає уявлення про використання буферу капіталу банківським сектором Туреччини в якості запобіжного заходу до та під час криз. Згідно з першою класифікацією типів банку, результати показують, що розвинуті та інвестиційні банки віддають перевагу вищому буферу капіталу. Державні депозитні банки, з іншого боку, є банками з негативними буферами капіталу у середніх строках. У статті зроблено висновок, що буфери капіталу в банківській системі Туреччини різко підвищилися під час програми реструктуризації банківського сектора Туреччини в 2001 році. Якщо автори виключають банки віднесені до Фонду страхування ощадних депозитів, буфер капіталу банківської системи Туреччини був більший за буфер капіталу Європейського банківського сектору. Результати стосовно циклічного збільшення буферів капіталу у банківській системі Туреччини, відображають те, що приватні депозитні банки змінюються проциклічно. Окрім періоду криз 2000 та 2001 років, банки розвитку та інвестиційні банки проявляють проциклічний рух. Таким же чином, загальна вибірка, виключаючи банки, що знаходяться під контролем Фонду страхування ощадних банків, проциклічно змінює свої курси, окрім 2000 та 2001 років. Банки малого та середнього розміру змінюють свої курси проциклічно окрім докризового 1999 року та кризових років. Лише банки, що знаходяться під контролем Фонду страхування ощадних депозитів змінюють курси в протифазі циклу. В результаті, загальна вибірка змінюється проциклічно окрім докризового 1999 року та кризових років (2000 та 2001). За запропонованими даними можна зробити висновок, що банківський сектор Туреччини використовує буфер капіталу як запобіжний засіб проти фінансової кризи.

Ключові слова: фінансова криза, норматив достатності капіталу, банківська система, буфер капіталу, ділові цикли.

Вступ

Фінансові та банківські кризи відбуваються не рідко, але їх дослідженням інтенсивності та частоти у світі приділяється значна увага, тому що вони мають значні наслідки національного та світового масштабу. Ми засвідчили світову фінансову кризу викликану розвинутими ринками. Після збільшення тенденції до лібералізації, ринки, що розвиваються, які приєднуються до світових ринків, починають ініціювати світову фінансову кризу. Зі зростанням ринкового об'єднання, фінансові ринки стають все більш уразливими до світових потрясінь. Остання світова фінансова криза розпочалася у липні 2007 року з обвалу двох фондів хеджування Bear Stearns. Цей обвал розкрив так звану кризу субстандартного іпотечного кредитування у слабкому фінансовому середовищі, що супроводжувалися збільшенням прострочок по кредитам та вилученням банком майна, закладеного під іпотечний кредит у США, що поширилася у вересні 2008 року та супрово-

джувалася банкрутством компанії Lehman Brothers. Головними факторами, що сприяли виникненню цієї фінансової кризи є світові дисбаланси, ненадійні практики управління ризиком, погане фінансове регулювання та нагляд (Кенк і Дібуглу, 2010). Банківський сектор Туреччини успішно впорався з першим потрясінням світової фінансової кризи, набагато краще у порівнянні з країнами Європи. Туреччина була серед перших країн, що одужали після кризи. Якщо порівняти діяльність банківських секторів отримаємо, що в той час коли у банківському секторі Туреччини показник ROE становить 21.7%, 16.8% та 20.2% відповідно для 2007, 2008 та 2009 року, для банківського сектору країн Європи цей показник сягав позначок 15%, -3% та 0.3%, для тих же самих років відповідно.

Якщо дослідити фінансову систему США, то побачимо, що у період з 1999 року до середини 2000 року курси акцій у США зросли приблизно у 5 разів. Після так званого дотком-буму, розвиток економіки США призупинився у 2000 році, а у 2001 році відбувся економічний спад. Щоб побороти економічний спад Федеральний резер-

вний банк Нью-Йорка значно зменшив ставки відсотка. Нижчі кінцеві ставки відсотка сприяли не тільки світовому руху капіталу, але й привабили інвесторів до іпотечних кредитів. За таких ринкових маніпуляцій, різко підвищилися ціни на житло, оскільки збільшився попит. Як стверджує Кумпан (2009), підвищена ліквідність, погані стандарти кредитування та низькі ставки відсотка надали новий вигляд системі іпотечних кредитів та значно збільшили ризиковані кредити під нерухомість, зробивши слабшою фінансову систему. Тейлор (2008) засуджує дві політики полегшеного кредиту та низькі ставки відсотка, тому що вони спричинили грошовий надлишок, що, у свою чергу, призвело до буму житлового будівництва. Інноваційні фінансові продукти з іпотечним покриттям та сек'юритизація сприяли послабленню та уразливості фінансової системи збільшуючи готовність піти на ризик та жадібність діючих суб'єктів системи. Криза швидко поширилася на інші країни за двома напрямками – глобалізацією та сек'юритизацією. Через падіння довіри серед банків було заблоковано міжбанківські операції. Банки тримали активи на балансах більше ніж вони очікували. Збільшився вплив на показники капіталу. Інвестиційні механізми позабалансових рахунків та інші канали викликали тиск на банківську ліквідність та потреби в капіталі. Банки спробували збільшити ліквідність продаючи здорові активи і це привело до поширення кризи на ринки акцій та цінних паперів (Акерман, 2008).

Сек'юритизація передбачає об'єднання житлової іпотеки в число поданих голосів проти яких цінні папери, забезпечені закладними випускаються на ринку державних облігацій. Рейтингові агентства у США не тільки оцінюють фінансові оцінки але також конкурують у продажі консультативних послуг банків емітентів. Загальний конфлікт ставки відсотка та внутрішньо-залежних зв'язків серед банків емітентів погіршив світову фінансову кризу. Оскільки функція кредитних дефолтних свопів (CDS) – знижувати ризик, як зазначають Деватріпоінт та ін. (2009), ці ринки сприяють збільшенню інтеграції світових фінансових ринків збільшуючи систематичний ризик. З іншого боку, непрозорість ринків кредитних дериватів спричиняє труднощі для органів регулювання у запобіганні світової фінансової кризи. Раджагопалан та Чжанг (2009) зазначають, що керівники та працівники банків отримали значні премії в той час коли ринок швидко зростає. Коли ринок почав знижуватися банки отримали великі суми за програмою антикризових заходів проведеною урядами, які в свою чергу виплачують платниками податків. Ці приклади показують складність задач, які постають перед орга-

нами регулювання та урядами у сфері управління організацією та фінансовими ринками. Остання фінансова криза показала, що страхування депозитів є важливим, але не відповідає обмеженню ризику під час банківських криз. В останні роки, банки працювали на зниження рівня банківського капіталу пов'язаного з активами банку. Ротелі (2010) припускає, що банки, які фінансують довгострокові інвестиції з короткостроковими фондами повинні працювати зі значними буферами ліквідності.

У данному дослідженні запропоновано основні випадки та визначено причини фінансових криз як на національному, так і на міжнародному рівні та досліджено використання підходу буферу капіталу як заходу попередження криз у банках Туреччини. Оскільки турецькі банки заявляють про низький ризик та значну діяльність протягом та після кризових періодів, їх стратегії контролю та регулювання капіталу також досліджені та проаналізовані. Дані отримані від Асоціації банків Туреччини для періоду з 1997 по 2004 рік. Стаття має наступну структуру. У першому розділі описані випадки світових фінансових криз. У другому розділі обговорено фінансову кризу Туреччини. У третьому розділі пояснено важливість буферу капіталу та його циклічні функціональні можливості у банківському секторі Туреччини. В останньому розділі зроблено висновки.

1. Випадки світових фінансових криз

Сотні років світові кризи були частиною банківського та фінансового сектору та спричиняли розвиток банківської системи. Існує багато джерел літератури, в яких представлено випадки фінансових криз, особливо міжнародних фінансових криз. Кіндлебергер (1996), Бордо (2003) та ін. (2001), Бордо (2003) Айхенгрін (2003), Ісард (2005), Рейхарт та Рогофф (2009) та Дангей та ін. (2010), використали подібні систематичні порівняння криз та розподілили періоди криз на чотири стадії: Ера Золотого Стандарту (1880-1913), міжвоєнні роки (1919-1939), період Бретона Вудса (1945-1971), Сучасний період (1973-1997). Основними кризами у період Ери Золотого Стандарту були криза банку Baring, що сталася у 1890 році та банківська паніка у США, як пройшла у період з 1907 по 1908 рік (Бордо та Ейхенгрін, 1999). Обидві кризи мали серйозні наслідки. Оскільки криза банку Baring викликала міжнародну кризу в Англії та Латинській Америці, криза 1907 року прискорила найгіршу кризу даного періоду та вплинула на Італію через Францію. Можливості кредитування до Італії та інших країн в одному регіоні різко скоротилися упродовж даного періоду (Бордо та Муршід, 2000). Криза 1907 року призвела до

створення Федерального резервного банку Нью-Йорка у 1914 році, але банківська криза продовжилася то того, як у 1933 році був проваджений банківський контроль та регулювання. У багатьох країнах, реакція на кризу була сильнішою ніж у США в результаті чого банківський сектор перейшов у власність держави (Аллен, 2008). Раптовий початок Першої Світової війни у 1914 році призвів до масового відтоку капіталу з фінансових ринків США. Ця ситуація стримується деякими запобіжними засобами, а саме відкриттям фондової біржі Нью-Йорку, об'єднанням золотих резервів США та випуском грошових засобів, що випускаються під час фінансової кризи з метою зменшення банківської паніки. Жорсткі спади ділових циклів у міжвоєнний період (1920-1921, 1929-1933 та 1937-1938) були пов'язані з обмеженими кредитами. Згідно з Уайтом (2008), у 1920-х роках відбулося зростання вартості нерухомості. У 1929 та у 1930-1932 роках відбувся крах фондової біржі. Період спаду спостерігався з 1929 по 1933 рік, що визначило чотири банківські паніки. У 1930-1933 рр. відбувся спад банківського кредитування. У 1937 році відбувся обвал фондового ринку, а у період з 1937 по 1938 рік спостерігався спад банківського кредитування (Бордо та Хаубріх, 2010). Згідно з висновками Бордо, вказаний період був найгіршим з усіх визначених періодів. Це не дивує, оскільки у цей період Велика депресія вплинула на більшість країн. Банківські кризи у даному періоді були більш поширеними (Ален, 2007). Після Великої депресії більшість країн встановили жорстке регулювання банків або перевели їх під контроль держави щоб не дати їм приймати на себе забагато ризику та не допустити повторного виникнення кризи. У період Бреттон Вудс (1945-1971 рр.) банківські кризи були майже повністю ліквідовані. У Бразилії подвійна криза виникла у 1962 році, але більше криз у цьому періоді не було. Часті валютні кризи в основному виникали через несумісність макроекономічної політики та рівнем фіксованих курсів валют встановлених у системі Бреттон Вудс (Аллен, 2008).

У 1951 році поновилась незалежність Федерального резервного банку Нью-Йорка, основне хвилювання виникло стосовно цінової стабільності на наступні 15 років (Мелцер, 2003). Жорстка політика Федерального банку Нью-Йорка стосовно короткострокових ставок відсотка проти загрози інфляції порушили функції посередництва банківської системи та банківського кредитування. Кризи відтоку грошових коштів відбулися у 1953, 1957 та 1960 роках. Зростаюча кількість країн прийняли плаваючий курс валют з руйнування системи Бреттона Вудса у 1971 році (Крокет, 2004; Хайлдейн та Круг, 2004; Даней та

ін., 2010). Регулювання та державна власність зайшли занадто далеко та не допустили фінансову систему до розподілу ресурсів допоки фінансова лібералізація розпочалася у 1970-х роках, і це викликало кризу (Аллен, 2008). Вплив фінансової лібералізації на зростання, вплив на фінансову нестабільність та схильність до кризи був досліджений в окремих працях. Каменський та Рейнхарт (1999), Деміргук-Кант та Детрагіаче (1998), Глік та Хатчисон (2001) визначили, що схильність до банківської та валютної кризи збільшується внаслідок періоду фінансової лібералізації. В сучасному періоді (1973-1997 рр.), Федеральний банк Нью-Йорка продовжив посилювати політику, в основному, щоб боротися із кризою Організації країн-експортерів нафти у 1974 році. Банки не хотіли розподіляти кредити через неціновий нормований розподіл замість підвищення ставок відсотка. Федеральний резервний банк Нью-Йорка посилив політику, що співпадає з війною в Персидській затоці, в цей час почалася криза (Бернарде та Лоун, 1991). Процес лібералізації та інтеграції світової фінансових ринків у 1980-х роках прискорився як зазначає Раджан (2000). У 1996 році потоки капіталу до країн, що розвиваються досягли 190 млрд. доларів, більше ніж у десять разів від середнього річного потоку у період з 1984 по 1989 року.

Виділяють декілька випадків фінансової турбулентності у 1990 роках, а саме поломка Механізму Європейського валютного курсу у 1992-1993 роках, Мексиканська криза у 1994-1995 рр. поширилась на Аргентину та Бразилію через так званий "ефект текіли". Східно-Азіатська криза, що розпочалася в середині 1997 року та продовжилася до середини 1998 року поширилась на деякі регіональні валюти. Туреччина та Еквадор відчули фінансову кризу протягом 1990-х років. Після вибуху дотком у 2001 році, криза розпочалася у США. Дангей та ін. (2010), заявляють, що вільна валютна політика, пошук шляхів отримання прибутку, фінансові інновації, недосконале регулювання та регуляторний арбітраж спричинили поширення кризи на світові фінансові ринки та збільшили їх руйнівні наслідки. Рейнхарт (2009) визначає період з 2008 по 2009 рік як період "другого великого спаду", що супроводжується серйозним зменшенням ВВП у кількох країнах.

Каменський (2003) класифікую моделі фінансової кризи та групує активи за трьома поколіннями. Фінансові кризи, що розпочалися з 1970-х років викликали розвиток великої кількості теорій про причини гіпотетичних нападів. Моделі розподілені за трьома поколіннями. Моделі, що відносяться до першого покоління (розроблені

Кругмано, 1979; Флуд та Гарбер, 1984) зосереджуються на фінансових та валютних причинах кризи. Ці моделі були розроблені для того, щоб пояснити кризи у Латинській Америці у 1960-х та 1970-х роках. Моделі, що відносяться до другого покоління (розроблені Обстфельдом, 1994; Айхенгріном, Роуз та Віплош, 1996) мають на меті пояснити кризу Європейської валютної системи на початку 1990-х років. Увага в основному зосереджується на наслідках контр-циклічної політики у розвинутих країнах. “Текіла-криза” у 1994 році та Азіатський грип у 1997 році, визначаються за моделями, що відносяться до третього покоління, розробленими Кругман (1999), Агіон, Бачетта та Ванарджи (2000), за якими увага зосереджується на моральному ризику та недосконалій інформації. Увага акцентується на “непомірних” вибухах у міжнародному кредитуванні та підвищеннях ціни активів.

2. Фінансові кризи в Туреччині

Ринок Туреччини – це один із кредитних ринків, що розвивається з великим потенціалом, високими темпами росту, зростаючою індустріалізацією, великими торговельними можливостями та прямими іноземними інвестиціями. Туреччина входить до групи країн з рівнем прибутку вище середнього, та тих, що отримують валовий національний прибуток, що сягає від \$3,706 до \$11,455 на душу населення згідно з розрахунками за Атласним методом Світового Банку. Історія засвідчила значну кількість криз у Туреччині. Більшість з них викликані макроекономічними та політичними виборами, а також світовими фінансовими кризами.

Деякі важливі випадки криз у фінансовій системі Туреччини можна перерахувати у Оттоманському періоді (1847-1923 рр.), періоді національних банків (1923-1932 рр.), періоді державних банків (1933-1944 рр.), періоді приватних банків (1945-1960 рр.), у планованому періоді (1960-1980 рр.), періоді фінансової лібералізації (1980-2001 рр.) та періоді реструктуризації (2002-2007 рр.). В Оттоманському періоді перший банк відкрився у 1847 році банківською організацією Galata Bankers. Щоб компенсувати дефіцит бюджету у 1840 році була випущена перша банкнота. Цей період підтвердив важливість національної банківської системи та підтримки уряду. Період національних банків (1923-1932 рр.) – це фаза розвитку економіки Туреччини. Однак світова криза мала негативні наслідки для економіки країни. Головним досягненням у даному періоді було відкриття Центрального банку у червні 1930 року, навіть якщо його діяльність була направлена на фінансування дефіцитів державного сектору, а не на виконання ефективної валютної системи. У період державних банків (1933-1944 рр.) банківський

сектор фінансував підприємства під час Другої світової війни та державні підприємства (Зараколу, 1973). Велика депресія спричинила закриття багатьох місцевих банків на початку 1930-х років через зменшення доходів. Один з найбільших державних банків – Ziraat Bankası, був змушений подовжити велику кількість кредитів, щоб уряд покрив воєнні витрати, що у свою чергу привело до різкого скорочення сільськогосподарських кредитів протягом 1940-1944 років (Тезель, 1986). У період приватних банків (1945-1960 рр.) основна політика була направлена на прискорення економічного росту за підтримки приватного сектору. У 1954 році був прийнятий Закон стимулювання іноземного капіталовкладення з метою збільшення потоків іноземного капіталу та іноземних інвестицій. Збільшення інвестування, виробництва та багатства потребувало більшого кредитування. Економічні баланси почали погіршуватися, оскільки уряди продовжували використовувати ресурси Центрального банку. До 1953 року збільшилася інфляція, дефіцит іноземної торгівлі та зовнішній борг. У 1958 році була створена Асоціація банків Туреччини з метою розвитку банківського бізнесу, для забезпечення співпраці між банками та попередження нечесної конкуренції. У плановому періоді (1960-1980 рр.) відбувся перехід до змішаної економіки зі збільшенням втручання уряду. Країна слідувала політиці заміни та економіка регулювалася як закрита економіка щоб захистити вітчизняне виробництво. Основна роль банків полягала у фінансуванні інвестицій, визначених за планами розвитку. Більшість з приватних комерційних банків Туреччини стали холдинговими за стимулюванням уряду з метою зростання стимулювання інвестицій приватного сектору (Артун, 1983). У цей період, негативний показник реальної ставки відсотка на депозити дав можливість розвитку розгалуженої мережі банків (Апак, 2007). Труднощі у банківському секторі, який не міг захищати ресурси привели до залежності приватного сектору від кредитування Центрального банку. Ці ресурси викликали інфляцію через емісійні операції Центрального Банку (Артун, 1983). У період фінансової лібералізації (1980-2001 рр.), 1980 рік став ключовим етапом для банківської системи Туреччини. 1 липня 1981 року визначили вільне коливання ставок відсотка. У 1982 році деякі банки зі слабким управлінням були захоплені, закриті, поглинуті або об’єднані з іншими (Каракан, 1996). Фонд Ліквідації банків, що був сформований у 1960 році, у 1983 році перетворився на Фонд страхування ощадних депозитів. Завдання управління та керування даного фонду були передані Центральному банку Республіки Туреччини, що був легалізований у 1985 році. За новим регулюванням, визначеним у 1989 році

більшість фінансових закладів вважали за краще використовувати іноземну валюту, що привело до значної проблеми ліквідності у банківському секторі. Банки інвестували у державні цінні папери та казначейські векселі приймаючи значний поточний ризик через їх відкриті позиції, що у свою чергу привело до високої волатильності фінансового середовища (Консар та ін., 2009). Туреччина відчула значні фіскальні та зовнішні дисбаланси до першої чверті 1994 року. Головною причиною цього, після кризи 1944 року, було необмежене зростання внутрішньої заборгованості. Потреба державного сектора Туреччини в кредитах збільшилася у період з 1988 по 1993 рік. У квітні уряд проголосив програму економічної стабілізації (Целасун, 1998). Міжнародні рейтингові агенції знизили ціну банкнот Туреччини. Банки Туреччини зустрілися з труднощами отримання кредитів від іноземних фінансових ринків. Ресурси направили до офшорних банків щоб уникнути фінансового тягаря та тягаря вітчизняної валюти (Асоціація банків Туреччини, 2009). Після втрат на виході, що становили 6.1% у 1994 році, економіка зросла до 7.5% та 8% у 1995 та 1996 роках, відповідно (Целасун, 1998). Наслідки російської кризи 1988 року, землетрус у районі Мармара, що відбувся у 1999 році, ранні вибори та зміна уряду негативно вплинула на економіку Туреччини (Асоціація банків Туреччини, 2009). Банківський закон № 4389, що увійшов у силу 18 червня 1999 року визначив головні стандарти та критерії банківської системи (Ердоган, 2002). Уряд Туреччини погодився прийняти політику Міжнародного Валютного Фонду з підтримкою дефляції на основі трьохрічної ставки відсотка (Єлдан, 2001). Нова економічна програма, проведена наприкінці 2000 року поставила банки у скрутне становище, вимагаючи розірвати неліквідні термінові контракти. Відсотки за одnodенними вкладами стрибнули до 900, а ставки відсотка на державні папери – до 50%. Впевненість у програмі була втрачена.

Система порушилася ще раз у листопаді 2000 року, як результат кризи ліквідності спричиненої раптовим відтоком капіталу. Значне збільшення у ставках відсотка спричинило пошкодження фіскальної структури банків та погіршило вже існуючі проблеми банківської системи. В рамках програми стабільності, Орган нагляду та регулювання банківської системи вимагав від банків вирішити питання відкритої позиції до кінця 2000 року. Банківські активи, що в основному склалися з державних цінних паперів визначають сильну потребу у ліквідності та недостатня ліквідність заблокувала потік платіжних операцій в економіці (Рейдер, 2001). У грудні 2001 року відбулася політична криза. Програма та система фіксованого валютного курсу послаби-

лися та система плаваючого валютного курсу використовувалась до закінчення програми дефляції. Непомірний оптимізм у банківській системі, недостатнє вивчення, неспівпадіння за строками, відсутність фінансового управління у державну секторі, деформація фінансової структури та використання гарантій по депозитам можна визначити як основи фінансової кризи в даний період (Сакар, 2009). Багато банків потрапили під керівництво Фонду страхування ощадних депозитів. Оскільки деякі з них були продані приватному сектору, інші об'єдналися під різними назвами (Кралук, 2002). Орган нагляду та регулювання банківської діяльності розпочав загальну багаторічну програму реструктуризації для банківської системи Туреччини після кризи 2001 року. У програмі визначаються чотири головні принципи: реструктуризація державних банків, швидке рішення банків фонду страхування ощадних депозитів, поширення приватних банків, поширення основ нагляду та регулювання (Сонкар та ін., 2009). У період реструктуризації (2002-2007 рр.), "Програма переходу до сильної економіки", реалізована у 2001 році, була переглянута на початку 2002 року. Програма націлена на встановлення стійкості економіки до шоків, зменшення інфляції та боргів державного сектору, забезпечення фінансової дисципліни, завершення фінансових реформ та підкріплення банківської системи. Обов'язком Центрального банку Туреччини є цінова стабільність та банк отримав інструментальну незалежність, а також було створено Раду з питань валютної політики. Знизилися ставки відсотка по державним кредитам, подовжився строк їх погашення завдяки збільшенню потоків іноземних ресурсів та зниженню ризик премій (Асоціація банків Туреччини, 2009).

Орган банківського регулювання та нагляду створювався як наглядовий та фінансовий орган з адміністративною та фінансовою автономністю і найвищий пріоритет надавався покращенню закону про банківську діяльність. Перший принцип процесу реструктуризації банківської діяльності полягав у вирішенні фінансових проблем у банківському секторі. Деякі банки, що знаходилися під контролем Фонду страхування депозитів були продані, а інші – поглинуті. За другим принципом процесу реструктуризації значна кількість державних ресурсів була переміщена щоб посилити структури капіталу державних банків. На останньому етапі, програма була прийнята для посилення капіталу у формі акцій приватних банків з низькою якістю активів.

Мета Органу банківського регулювання та нагляду – збільшити прозорість балансових звітів банку, забезпечити дотримання міжнародних розрахункових стандартів та укріпити фінансову структуру

банків приймаючи міжнародні принципи регулювання. Коефіцієнт співвідношення непокритих кредитів до загальних кредитів у банківському секторі наприкінці 2001 року збільшився до 29.5%. У 2002 році для того, щоб вирішити проблему непокритих кредитів було використано “Стамбульський підхід”. Згідно з процесом реструктуризації, діяльність банківського сектору раптово підвищилася у період з 2002 по 2008 рік. Сума загальних активів збільшилась з 130 млрд. доларів до 465 млрд. доларів. Швидко збільшилась кількість відділень та чисельність складу персоналу. Акціонерний капітал сектору зріс з 16 млрд. доларів до 54 млрд. доларів, а чиста вартість капіталу після вирахування забор’язань – з 3 млрд. доларів до 40 млрд. доларів. У даний період покращилась система управління ризиком, а держаний нагляд став ефективнішим. Відповідні вітчизняні та міжнародні обставини сприяли позитивному розвитку фінансової системи Туреччини.

3. Буфер капіталу в банківському секторі Туреччини та ділові цикли

На основі роботи Модігліані та Міллер (1958), питання структури капіталу у компаніях стало одним з основних тем в області фінансів. Бергер та ін. (1995) визначають “систему соціального захисту” як фактор, що є функціональним у структурі капіталу фінансових установ. Перші моделі банківської кризи були розроблені Брант (1980), Даймонд та Дібвіг (1983).

Згідно з даними моделями оптимальне страхування від шоків ліквідності може бути передбачене депозитними згодами, але фіксовані забор’язання роблять банки уразливими до масового вилучення вкладів (Камінський, 2003). На думку Мертона (1977) більш інтенсивне страхування депозитів послаблює ринкову дисципліну нав’язану вкладниками та змушують банки приймати більший ризик. Деякі емпіричні дані підтверджують це, показуючи що струхування депозитів збільшує можливість виникнення банківських криз (Деміргук-Кунт та Детрагіаче, 2002; Фонкеса та Гонсалес, 2010).

Згідно з Фонкеса та Гонсалес (2010) вимоги до капіталу мають стабілізуючий ефект, оскільки їх метою є нейтралізація стимулів банку до переміщення ризику, які погіршилися з введенням державної системи соціального захисту. Ніер та Батман (2006) визначили що державна система соціального захисту відображається у зниженні показників капіталу, сильніша ринкова дисципліна – у збільшенні показників капіталу. Регулювання капіталу у вигляді вимог до мінімального капіталу є найбільш популярним інструментом поточного банківського регулювання. Доміну-

вання вимог до достатності капіталу є наслідком процесу дерегуляції, що почався у 1970-х роках (Штольц, 2007).

У червні 2004 року, Базельський комітет з банківського нагляду опублікував кінцевий варіант нової згоди про достатність капіталу (BCBS, 2004), відомий як Базель II. Цей документ замінив Базельську угоду про капітал 1988 року, що мала назву Базель I. Базель II оснований на трьох принципах, а саме: вимоги до мінімального капіталу, перегляд у порядку нагляду та ринкова дисципліна. Що стосується першого принципу, головна мета кінцевого документу – зробити вимоги до капіталу більш чутливими до ризику. За Базелем II від банків вимагають підтримувати показник капіталу більше ніж на рівні коефіцієнту платоспроможності що становить 8% за угодою Базель I (Педерцолі та Торрічеллі, 2005).

Термін “буфер капіталу” означає величину капіталу банків, що є надлишковою у відповідності до величини, визначеної національними органами регулювання. Коефіцієнт достатності капіталу (CAR) розглядають як ‘буфер’ проти кризи банкрутства, обмежуючи витрати фінансової кризи за рахунок зменшення можливості банкрутства банків (Ейхбергер та Саммер, 2005). Базельську угоду II можна критикувати за її можливий побічний вплив, оскільки за угодою від банків вимагається збільшення показників капіталу коли вони стикаються з більшим ризиком. На думку Горді та Ховелса (2006) це може змусити їх зменшити кредитування протягом періоду спаду та кредитної кризи, що може посилити економічний спад. Чіурі та ін. (2002) визначили, що введення регулювання капіталу спричинило зниження кредитної пропозиції. Дослідження окремих країн, проведені Фарлонг (1992) та Гаубріх та Вотчел (1999) засвідчили, що регулювання капіталу у США сприяло зменшенню кредитування, що викликало кредитну кризу. Джексон та ін. (1999) зробили висновок, що реакцією банків на регулювання стало зниження кредитування. Існують відомості про те, що регулювання капіталу змусило банки підтримати вищі коефіцієнти відношення суми капіталу до вартості активів. Обмежена діяльність банку за рахунок більшого коефіцієнту достатності капіталу могли негативно пов’язати з розвитком банку, впливаючи на кредитну експансію та кредитне зростання.

Однак, Годдарт, Молінекс та Вілсон (2004) визначили позитивний зв’язок між показником співвідношення суми капіталовкладень до вартості активів та прибутковістю європейських банків (Насер та Канділ, 2009). Коен та Сантомеро (1980) та Кім та Сантомеро (1988) отримали, що примусове зниження левереджу зменшує

очікувані прибутки банку та може спонукати власників банків прийняти інвестиції з більшими прибутками та ризиком. У деяких випадках збільшення ризику банку нівелює збільшення капіталу, що збільшує можливість дефолту. Впровадження стандартів достатності капіталу з урахуванням ризику – це спроба усунути потенційно негативний вплив вимог до достатності капіталу (Аюсо та ін., 2004).

З макроекономічної точки зору, Даніелсон та ін. (2001) стверджують, що зміна вимог до капіталу та зміна бізнес циклів повинна змусити банки зменшити кредитування протягом періоду спаду згідно зі значними вимогами до достатності капіталу. В економічному зростанні відбувається протилежне. Цей механізм був би направлений на погіршення вищих та нижчих точок економічного циклу (Педерцолі та Торрічеллі, 2005).

Значна кількість досліджень зосереджується на аналізі циклічної динаміки буферу капіталу. Ферфайн (2000) дослідив банки США, Райм (2001) дослідив банки Швейцарії, Аюсо та ін. (2002; 2004) розглянули банки Іспанії, Ліндквіст (2004) банки Норвегії, Штольц та Шведов (2005) – Німеччини. Всі вони визначили негативний зв'язок між циклами та буферним запасом капіталу (Аюсо та ін., 2004). Джокіпі та Мілне (2008) визначили подібний негативний зв'язок для 15 країн Євросоюзу у 2004 році.

Фланнері та Ранган (2008) аналізували вплив ринкової дисципліни на буфер капіталу використовуючи дані 100 найбільших банківських фірм у період з 1986 по 2000 рік та визначили, що ці великі банківські компанії збільшили показники капіталу після 1994 року та жоден з них не був обмежений стандартами регулювання капіталу з 1995 року. Ніер та Батман (2006) визначили, що ринкова дисципліна має позитивний вплив на буфер капіталу у вибірці банків, до якої входять 32 країни. Фонсека та Гонсалес (2010) перевірили вибірку, до складу якої входить 70 країн. Результати дослідження показали, що сукупний вплив на буфер капіталу є негативним. Вони визначили, що лише чіткі вимоги до розкриття бухгалтерської звітності та менш інтенсивне страхування депозитів має позитивний вплив на буфер капіталу. Ліндквіст (2004), підтримав гіпотезу про те, що буфер капіталу виступає страхуванням проти невдалих вимог до достатності капіталу. Він оцінив модель окремо на ощадних та комерційних банках та отримав, що рівень буферу капіталу загалом більший для ощадних банків, ніж для комерційних банків.

Хоувел (2004) оцінив витрати капіталу на соціальні та культурні потреби та отримав, що вони є

значними. Вимоги до достатності капіталу обмежують моральний ризик частини банків, що підвищується за рахунок страхування депозитів. Однак, це також витратно, оскільки зменшується здатність банку створити ліквідність. Його праця відповідає роботам Раймонд та Раян (2000), а також Гордон та Віндон (2000), які показали, що вимоги до капіталу мажуть мати важливе соціальне значення, тому що вони знижують здатність банків створювати ліквідність. Визначення достатнього розміру буферу капіталу – це важливе завдання ризик менеджменту, для цього Базельський Комітет запропонував підхід стрес-тестування (Пеура та Жоківуолле, 2006).

Спільною характеристикою банківської моделі є те що, банки матимуть показники капіталу більші за мінімальний якщо державне страхування гарантує забор'язання банку (Мертон, 1977; Аюсо та ін., 2004). Виділяють декілька стимулів утримання буферу капіталу. Банки можуть мати тенденцію до оцінки власних ризиків за моделями власного капіталу. Вони повинні утримувати буфер капіталу щоб показати власну стійкість на ринку або до рейтингових агентств (Джексон, 1999). Законні вимоги можуть вимагати від банків утримувати більше капіталу. Банки утримувати буфер капіталу не для перевищення обмежень мінімального капіталу (Маркус, 1984; Мілне та Валлей, 2001; Мілне, 2004), або страхування проти порушень вимог, що у свою чергу викликає збільшення витрат органів нагляду. Іншим стимулом використання буферу капіталу є переваги майбутніх “можливостей росту”. Банки з порівняно низьким капіталом можуть втратити свій ринок в умовах підвищення потреб у кредиті (Жокіпі та Мілне, 2008). Зароук та Аячі (2009), згідно з власними висновками, зробленими на основі економетричної моделі для періоду з 1990 по 2004 рік, зазначили, що наявність системи страхування депозитів у країнах з перехідною економікою негативно пов'язана з банківськими кризами та високі рівні корупції приводять до збільшення уразливості банківської сфери. Як основний показник – коефіцієнт достатності капіталу показує здатність банків знижувати майбутні втрати. У банківській системі Туреччини стандарт показника достатності капіталу (Базель I) був введений у дію з 1989 року. Правила регулювання ринкового ризику впроваджені Базельським Комітетом були створені у Туреччині у 2001 та 2002 роках. Базель II опублікували у червні 2004 року, а фінальну версію – у червні 2006 року.

Достатність капіталу у банківському секторі розраховується на основі принципів “Регулювання, визначення та оцінки достатності капіталу банків”, опублікованого 1 листопада 2006 року Офі-

ційним органом друку. Головним покращенням, що принесла угода Базель II було поточне регулювання, у червні 2007 року при розрахунку достатності капіталу почали враховувати операційний ризик. У багатьох країнах Базель II знаходиться у процесі становлення. Крім того, Орган нагляду та банківського регулювання виконує план по забезпеченню використання Базель II банками, які працюють у Туреччині. Орган нагляду та банківського регулювання зробив багато в рамках процесу адаптації. Однак, в ситуації світової кризи, недоліки визначені у Базель II та встановлений план комерційного кодексу спричинили відкладення використання оцінки вимог до капіталу.

У банківській системі Туреччини показник достатності капіталу є більшим за визначений ліміт у 8% з 1998 року (див. таблицю 1). Особливо після криз 2000 та 2001 року, до початку періоду реструктуризації, коефіцієнт достатності капіталу був більшим за 12%, встановлений у 2006 році Органом регулювання та банківського нагляду. Існує декілька стимулів утримання буферу капіталу більшого за визначений за вимогами. Загальний стимул – захистити банки від негативних шоків. У банківській системі Туреччини, стійке фінансове положення банків захищає їх від погіршення якості активів та зменшує тиск на кредитну діяльність.

Таблиця 1. Коефіцієнт достатності капіталу (CAR) банківської системи Туреччини

Роки	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
CAR (%)	13.0	8.2	9.3	20.8	25.3	30.9	28.2	23.7	21.9	18.9	18.0	20.0

Джерело: Crisis to Financial Stability (Turkey experience), Revised second addition, Working Paper, 2009, Banking Regulation and Supervision Agency.

У даній роботі ми дослідили використання буферу капіталу у банківській системі Туреччини та його циклічну динаміку. Ми зібрали дані про буфер капіталу в банках Туреччини та реальні ставки зростання показника ВВП у період з 1997 по 2004 рік. Цей же період був вибраний для порівняння з висновками зробленими Джокіпі та Мілне (2006). Буфер капіталу розглядаємо як величину капіталу, що обмежується законом. У таблицях 2 та 3 представлені вимоги до мінімального капіталу для банківського сектору Туреччини та Європи.

Таблиця 2. Вимоги до капіталу в банках Європи

	Мінімальний показник	Рік виконання
UK	9%	1979
CY	8%	1997
	10%	2001
CZ	8%	1992
EE	10%	1997
HU	8%	1991
LAT	10%	1997
	8%	2004
LIT	10%	1997

	8%	2005
MAL	8%	1994
PL	8%	1992
SK	8%	1997
SL	8%	2002

Примітка: UK – Об'єднане Королівство, CY – Кіпр, CZ – Чеська Республіка, EE – Естонія, HU – Угорщина, LAT – Латвія, LIT – Литва, MAL – Мальта, PL – Польща, SK – Словаччина, SL – Словенія.

Джерело: Джокіпі та Мілне (2006).

Таблиця 3. Вимоги до капіталу у банках Туреччини

Мінімальний показник	Рік впровадження	Цільовий коефіцієнт
5%	1989	-
6%	1990	-
7%	1991	-
8%	1992 to 2009	12%*

Примітка: * У Туреччині, вимоги до капіталу збільшилися з 1989 року, а цільовий коефіцієнт знизився згідно з рішенням Органу регулювання та банківського нагляду No 2026 від 16 листопада 2006.

Джерело: Орган регулювання та банківського нагляду.

Таблиця 4. Буфер капіталу у країнах

%	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Серед.
AT	2.8	2.5	1.8	3.4	5.2	4.4	10.0	6.5	4.6
BE	3.8	4.7	3.8	4.9	5.2	5.1	6.3	5.5	4.9
DE	2.1	2.3	2.8	3.1	2.7	3.4	4.8	5.4	3.3
ES	5.6	5.3	4.7	3.7	3.9	3.6	3.6	3.6	4.2
FI	6.6	4.4	3.7	3.5	3.7	3.4	5.7	5.3	4.5
FR	5.1	4.6	3.8	3.8	4.0	4.3	3.4	2.9	4.0
GR	2.3	2.1	9.5	7.2	3.9	2.8	6.0	5.3	4.9
IE	4.3	3.7	3.2	2.9	4.6	4.3	4.4	3.9	3.9
IT	4.3	5.8	4.4	4.5	2.5	3.0	3.0	3.7	3.9
LU	6.1	4.8	4.8	4.6	4.5	4.9	6.6	4.9	5.2
NL	7.1	8.0	5.6	5.5	6.1	6.7	7.6	7.6	6.8

Продовження табл. 4

%	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Серед.
PT	9.3	8.2	7.9	6.3	5.0	4.4	5.3	5.8	6.5
DK	4.4	3.4	3.3	2.7	3.0	3.7	4.9	4.2	3.7
SE	2.6	6.7	5.8	5.4	4.6	4.9	5.3	5.0	5.0
UK	13.1	10.7	12.4	10.7	9.5	10.0	11.8	8.2	10.8
CY	2.1	1.7	2.5	4.5	5.7	6.0	5.4	5.3	4.2
CZ	2.9	10.2	12.2	6.2	7.3	6.9	6.7	4.8	7.2
EE	3.1	7.7	9.1	6.2	6.3	6.2	5.3	4.3	6.0
HU	5.0	6.5	6.7	5.9	4.2	4.8	3.3	3.2	5.0
LAT	10.1	3.6	8.4	5.5	4.6	4.5	4.3	4.4	5.7
LIT	6.3	14.4	5.5	4.8	6.7	6.7	4.1	3.1	6.5
MAL	6.5	8.4	8.0	8.1	6.5	7.1	7.6	6.9	7.4
PL	1.9	3.7	5.2	4.9	5.8	4.9	4.8	7.4	4.8
SK						5.4	9.2	9.5	8.0
SL	6.3	4.6	6.7	8.1	7.6	7.6	5.7	6.3	6.6
EU25	5.2	5.8	5.9	5.3	5.1	5.2	5.8	5.3	5.4
EU15	5.3	5.2	5.2	4.8	4.6	4.6	5.9	5.2	5.1
EA	5.0	4.7	4.7	4.5	4.3	4.2	5.6	5.0	4.7
DK,SE,UK	6.7	6.9	7.2	6.3	5.7	6.2	7.3	5.8	6.5
RAM	4.9	6.8	7.1	6.0	6.1	6.0	5.6	5.5	6.0
Максимум	13.1	14.4	12.4	10.7	9.5	10.0	11.8	9.5	10.8
Мінімум	1.9	1.7	1.8	2.7	2.5	2.8	3.0	2.9	3.3

Примітка: AT – Австрія, BE – Бельгія, DE – Німеччина, ES – Іспанія, FI – Фінляндія, FR – Франція, GR – Греція, IE – Ірландія, IT – Італія, LU – Люксембург, NL – Нідерланди, PT – Португалія, DK – Данія, SE – Швеція, UK – Об'єднане Королівство, CY – Кіпр, CZ – Чеська Республіка, EE – Естонія, HU – Угорщина, LAT – Латвія, LIT – Литва, MAL – Мальта, PL – Польща, SK – Словаччина, SL – Словенія; 25 країн-членів Євросоюзу: AT, BE, DE, ES, FI, FR, GR, IE, IT, LU, NL, PT, DK, SE, UK, CY, CZ, EE, HU, LAT, LIT, MAL, PL, SK, SL; EU15: AT, BE, DE, ES, FI, FR, GR, IE, IT, LU, NL, PT, DK, SE, UK; EA (Європейська зона): AT, BE, DE, ES, FI, FR, GR, IE, IT, LU, NL, PT, DK, SE, UK; RAM (країни-члени, які нещодавно приєдналися): CY, CZ, EE, HU, LAT, LIT, MAL, PL, SK, SL.

Джерело: Джокіпі та Мілне (2006).

Таблиця 5. Буфер капіталу банків Туреччини

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Avg.
TR-загальна вибірка	7.5	8.0	-4.5	-6.4	16.8	16.4	20.4	21.2	9.9
TR-загальна вибірка серед SDIF* банків	9.8	12.5	9.8	12.0	16.8	16.4	20.4	21.2	14.9
TR-банки розвитку та інвестиційні банки	20.0	29.9	28.3	29.8	37.6	34.2	42.0	47.1	33.6
TR-державні банки	4.8	5.2	6.9	11.7	14.0	22.2	26.5	27.8	14.9
TR-державні депозитні банки	-1.5	-2.5	-3.2	-3.4	-0.7	1.2	2.9	1.62	-0.7
TR-приватні депозитні банки	2.7	4.0	3.6	6.5	1.6	3.7	9.3	10.7	5.3
TR-іноземні банки	12.8	12.4	6.9	9.6	13.7	13.5	13.7	11.0	11.7
TR-SDIF* банки	3.3	-0.1	-31.7	-43.4	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Максимум	20.0	29.9	28.3	29.8	37.6	34.2	42.0	47.1	33.6
Мінімум	-1.5	-2.5	-31.7	-6.4	-0.7	1.2	2.9	1.6	-0.7

Примітка: TR-total sample – всі банки Туреччини в наборі даних, TR-total sample excluding SDIF banks – загальна вибірка включаючи банки під контролем Фонду страхування ощадних депозитів, TR-dev. and inv. banks – банки розвитку та інвестиційні банки у Туреччині, TR-state-owned banks – державні банки Туреччини, TR-state-owned dep. banks – державні депозитні банки Туреччини, TR-privately-owned dep. banks – приватні депозитні банки Туреччини, TR-foreign banks – іноземні банки у Туреччині, TR-SDIF banks – банки під контролем фонду страхування ощадних депозитів. * Банки під контролем Фонду страхування ощадних депозитів.

Джерело: BRSA.

У таблиці 4, представлено рівень буферу капіталу Європейських банків, середній запас буферу капіталу яких становить 5%. У Туреччині, середній запас буферу капіталу сягає приблизно 10% для всіх банків, що перевищує визначений коефіцієнт капіталу. Буфери капіталу всіх банків, включаючи банки, що знаходяться під контролем

Фонду страхування ощадних депозитів є негативним у 1999 та 2000 році та оскільки Фонд страхування ощадних депозитів почав їх контролювати, відомостей після цього вже не було. Банки розвитку та інвестиційні банки працювали з порівняно високими буферами капіталу. У банківській системі Туреччини, державні депозитні

банки мали в середньому негативні буфери капіталу, що відповідає гіпотезі “занадто великий, щоб зруйнуватися”. Як визначено у роботі Джокіпії та Мілне (2006), більші банки загалом сподіваються на вихід з економічних труднощів коли вони стикаються з серйозними труднощами.

На рисунку 1 відображено середні запаси буферів капіталу для періоду з 1997 по 2004 рік. Ми створили класифікації для банківського сектору Туреччини за типами та розміром. Визначили розмір банків відповідно до частки їх загальних активів у банківському секторі Туреччини. Буфери капіталу банків під контролем Фонду страхування ощадних депозитів мали негативні значення у 1999 та 2000 роках. Після періоду реконструкції дані для цих банків відсутні, оскільки вони були продані або поглинуті. Буфери капіта-

лу всіх банків, включаючи банки під контролем Фонду страхування ощадних депозитів, є низькими у докризовий період 1999 та 2000 року, але залишаються вищими за встановлені обмеження.

Хоча у 2001 році відбулася інша криза, через проведення програми реструктуризації буфер капіталу раптово підвищився. Після дій прийнятих у банківській системі у 2001 році, буфери капіталу коливалися в межах 16% та 21%. Під час перевірки всіх банків, не враховуючи ті, що знаходяться під контролем Фонду страхування депозитів 25 країн Євросоюзу, ми визначили, що 25 країн Євросоюзу мають більш стійкі буфери капіталу, що в середньому становить 5%. Буфери капіталу всіх країн, не враховуючи тих, що знаходяться під контролем Фонду страхування ощадних депозитів коливається між 9.8% та 21%, що перевищують буфери капіталу 25 країн Євросоюзу.

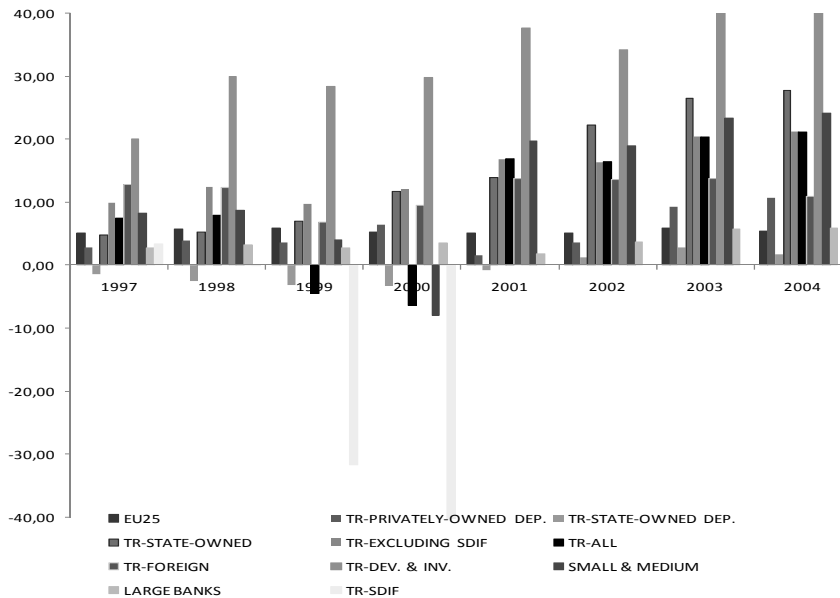

Рис. 1. Буфери капіталу банків Туреччини та Євросоюзу

У цій статті, ми використали дані Асоціації банків Туреччини для 64 банків. Для того, щоб їх класифікувати, ми згрупували їх за типами як описано у таблиці 6, та за розміром (таблиця 7). Навіть якщо у нашому списку визначено 64 банки, 20 з них передані до Фонду страхування ощадних депозитів через те, що вони мають проблеми з фінансовою та урядовою стабільні-

стю. Оскільки дані банки зачинені або продані, загальна вибірка без урахування банків, що знаходяться під контролем Фонду страхування ощадних депозитів є більш важливою категоризацією для банків, що працюють у Туреччині. У таблиці 6 визначено апетити іноземців у банках Туреччини. 17 із 44 іноземних банків створені у Туреччині або мають тут відділення.

Таблиця 6. Розподіл банків Туреччини за типом

Тип банків	Кількість банків
Державні депозитні банки	3
Приватні депозитні банки	11
Іноземні банки (створені у Туреччині та мають тут відділення)	17
Банки розвитку та інвестиційні банки (державні, приватні та іноземні)	13
SDIF* банки	20
Всі банки не враховуючи SDIF* банки	44
Всі банки	64

Примітка: *Банки під контролем Фонду страхування ощадних депозитів.

Таблиця 7. Розподіл банків Туреччини за розміром

Розмір банків	Кількість банків
Малі банки та банки середнього розміру (банки з середньою величиною активів меншою за 5% загальних активів у банківській системі Туреччини (для періоду з 1997-2004 рік)	57
Великі банки (банки з середнім розміром активів більшим за 5% від загальних активів у банківській системі Туреччини (для періоду з 1997-2004 рік)	7
Всі банки	64

На рисунку 2 представлено буфери капіталу та реальні ставки зростання ВВП за даними Інституту статистики Туреччини. Крім коливань показників буферу капіталу, ми також досліди-

ли спад виробництва використовуючи індикатор Ходріка-Прескота для детального розуміння зв'язку між діловим циклом та буферами капіталу.

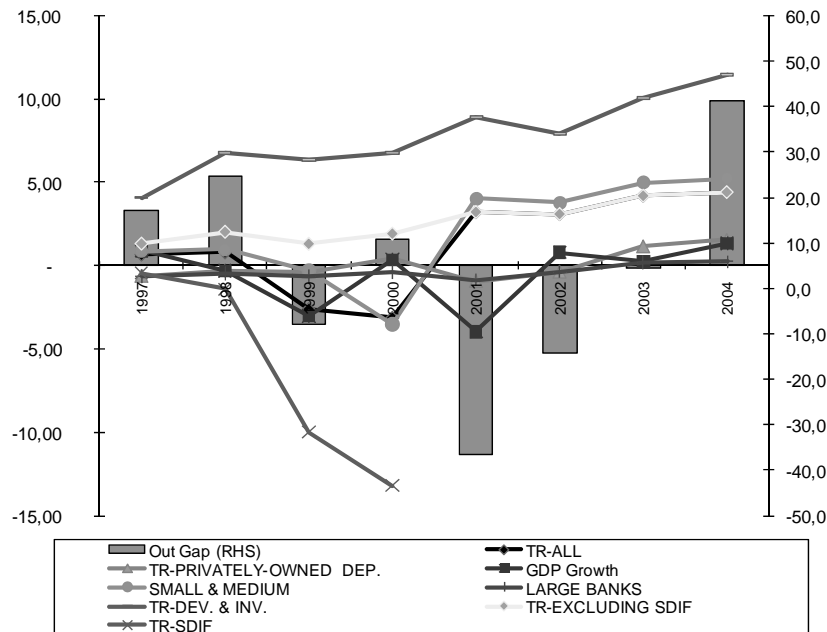

Рис. 2. Буфери капіталу за типами та розмірами банку

Хоча темпи росту економіки Туреччини є позитивними для 1997 та 1998 року, на рисунку 2 показано, що протягом цих років зростання знижується. Різне зниження зростання у 1999 році відображає нестабільні економічні умови докризового періоду. Новий банківський закон був випущений у червні 1999 року, у цьому ж році Туреччина погодилась прийняти програму під-

тримки Міжнародного валютного фонду. У 2000 році завдяки прийнятим заходам темпи зростання підскочили до 6.3%. Через валютну кризу 2001 року відбулося різке зниження. Визначено що темпи росту у 2001 році гірші, за темпи росту у досліджуваному періоді. Банківський сектор Туреччини зміг досягти високих темпів росту у наступні три роки.

Таблиця 8. Спад виробництва (RHS) та буфер капіталу

Тип банку	97-98	98-99	99-00	00-01	01-02	02-03	03-04	Циклічність
Державні депозитні банки	+	+	+	+	+	+	+	Проциклічність
Банки розвитку та інвестиційні банки	+	+	+	-	-	+	+	Проциклічність*
SDIF*** банки	-	-	-	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	Контрциклічність
Всі банки не враховуючи SDIF*** банки	+	+	+	-	-	+	+	Проциклічність*
Всі банки	+	+	-	-	-	+	+	Проциклічність**
Малі та середні банки	+	+	-	-	-	+	+	Проциклічність**
Великі банки	+	+	+	+	+	+	+	Проциклічність

Примітки: *Зміни між спадом виробництва та буфером капіталу окрім 2000 та 2001 кризових років. ** Зміни між спадом виробництва та буфером капіталу окрім докризового 1999 року та кризових 2000 та 2001 років. ***Банки під контролем Фонду страхування ощадних депозитів. н.д. – немає даних.

У таблиці 8 ми переставили циклічну динаміку буферів капіталу. Необхідно зазначити, що у

даній статті проциклічна динаміка буферів капіталу відноситься до динаміки між двома змінни-

ми. Згідно нашого дослідження, приватні депозитні банки та великі банки змінюються проциклічно. Банки розвитку та інвестиційні банки, а також всі банки без урахування тих, що знаходяться під контролем Фонду страхування ощадних депозитів рухаються проциклічно окрім кризових 2000 та 2001 років. Малі та середні банки рухаються про циклічно окрім до кризового 1999 року та кризових 2000 та 2001 років. Результати нашого дослідження відповідають висновкам Джокопії та Мілне (2006), за якими збільшення капіталу у середовищі зменшення прибутку можуть бути коштовними та можуть змусити банки обмежити свою діяльність. Не враховуючи кризові роки, кредитна поведінки турецьких банків здається передбачуваною, оскільки вони скоро-

тили власну діяльність у період кризи та сформували капітал для того, щоб компенсувати негативні впливи у майбутньому.

Ми визначили циклічну поведінку буферів капіталу банків згідно з їх значеннями. Більшість результатів відповідають результатам таблиці 8. Приватні депозитні банки, великі банки та малі та середні банки рухаються проциклічно у двох таблицях. Інформація стосовно банків розвитку та інвестиційних банків, а також всіх банків без урахування банків, що знаходяться під контролем Фонду страхування ощадних депозитів відсутня. Визначено, що банки що знаходяться під контролем фонду страхування депозитів рухаються проциклічно, на противагу результатам таблиці 8.

Таблиця 9. Значення буферів капіталу

Тип банку	Нормальний	Докризовий	Кризовий	Циклічність
Приватні депозитні банки	6.1	3.6	4.0	Проциклічно
Банки розвитку та інвестиційні банки	34.6	28.3	33.7	Невизначено**
SDIF* банки	1.6	-31.7	-43.4	Проциклічно
Малі та середні банки	16.6	-5.6	5.9	Проциклічно
Великі банки	4.2	2.7	2.7	Проциклічно
Всі банки без урахування SDIF* банків	16.1	9.8	14.4	Невизначено**
Всі банки	14.7	-4.5	5.2	Проциклічно

Примітка: *Банки, що знаходяться під контролем Фонду страхування ощадних депозитів. **Не визначено проциклічної та контрциклічної поведінки.

Висновок

Якщо розглянути динаміку фінансових криз у світі, розуміємо, що розвинуті країни є джерелами світових криз. Країни з перехідною економікою стають іншим джерелом світових фінансових криз відповідно до динаміки глобалізації та підвищення ринкової інтеграції. У цьому фінансовому середовищі, частота та величина світових криз оцінюється для визначення тенденції зростання. У випадку з Туреччиною, ми очікуємо можливість фінансової кризи викликані початковими динаміками у середині банківської системи після процесу її реструктуризації. З іншого боку, Туреччина стає чутливою до ризику ринку як результат підвищення глобалізації та рівня ринкової інтеграції. Туреччина добре позиціонує себе на ринку країн з перехідною економікою та потенціали зростання країни приваблюють увагу світових інвесторів.

З позитивними та негативними сторонами зростаючої економіки у період кризи, банківський сектор Туреччини перетворюється на зрілий діловий сектор завершуючи процес реструктуризації після останніх валютних та банківських криз. Зрілість сприяє економічному розвитку країни та підтримується світовими ринками, а особливо Європейським банківським середовищем. Після раптового початку банківської кризи у 2000 та 2001 роках, банківська система Туреч-

чини відображає неприйняття ризику за рахунок рівнів буферу капіталу. У наступні роки, рівні буферу капіталу можуть зрівнятися з національним та світовим прийняттям ризику.

У даній роботі, ми дослідили використання буферу капіталу у середині банківської системи Туреччини та визначили його циклічну поведінку. Ми використовували дані Асоціації банків Туреччини для 54 банків у період з 1997 по 2004 рік. Ми визначили, що банки розвитку та інвестиційні банки Туреччини працюють з найвищими буферами капіталу, а державні депозитні банки працюють у середньому з негативними рівнями буферу капіталу. Банки, що знаходяться під контролем Фонду страхування ощадних депозитів повинні бути видалені з банківського сектору щоб захистити банківську систему. У такій ситуації, банківська система Туреччини працює з рівнями буферу капіталу, що перевищують встановлений показник достатності капіталу. У статті визначено, що рівні буферу капіталу у банківській системі Туреччини більші за рівні банківської системи Євросоюзу.

Крім того, визначено, що приватні депозитні банки та великі банки рухаються проциклічно. Банки розвитку та інвестиційні банки, а також усі банки, що знаходяться під контролем Фонду страхування ощадних депозитів рухаються про-

циклічно окрім кризових років 2000 та 2001 року. Малі та середні банки рухаються проциклічно окрім докризового 1999 року та кризових 2000 та 2001 років. Результати нашого дослідження відповідають висновкам Джокіппі та Мілне (2006), за якими збільшення капіталу у середовищі зменшення прибутку може бути витратним та може змусити банки обмежити свою діяльність. Не враховуючи кризові роки, кредитна поведінка турецьких банків здається передбачуваною, оскільки вони скоротили власну діяльність у період кризи та створюють ка-

пітал для того, щоб компенсувати негативні впливи у майбутньому. Туреччина як країна з перехідною економікою, засвідчила валютну та банківську кризи зі значними фінансовими наслідками. З програмою банківської реструктуризації та стратегією великого буферу капіталу, банківський сектор Туреччини привертає увагу на світових фінансових ринках. Як наслідок, банківський сектор Туреччини з гарною діяльністю упродовж останньої кризи став більш зрілим після революційного періоду реструктуризації.

Список використаних джерел

1. Ackerman, J. The subprime Crises and Its Consequences // *Journal of Financial Stability*, 2008. – No. 4. – pp. 329-337.
2. Aghion, P., P. Bacchetta, A. Banerjee. A Simple Model of Monetary Policy and Currency Crises // *European Economic Review*, 2000. – No. 44. – pp. 728-38.
3. Akguc, O. Yuz Soruda Turkiye’de Bankacilik // Istanbul: Gercek Yayınevi, 1989. -15-129, 47-48 pp.
4. Allen, F. An Introduction to Financial Crises // The International Library of Critical Writings in Economics, Working paper, 2007.
5. Allen, F. Understanding Financial Crises // The Wharton Global Alumni Forum. Ho Chi Minh City, Vietnam, 2008.
6. Apak, S. Foreign Banks and Banking Law // *Journal of Accounting and Finance*, 2007. – №36. – pp.18.
7. Artun, T. İşlevi, Gelisimi, Ozellikleri ve Sorunlarıyla Türkiye’de Bankacilik // Istanbul: Tekin Yayınları, 1983 – No. 59. – pp 68-69.
8. Asarkaya, Y., Ozcan, S. Determinants of Capital Structure in Financial Institutions: the Case of Turkey // *Journal of BRSA Banking and Financial Markets*, 2007. – No. 1. – pp. 91-109.
9. Ayuso, J., D. Perez, J. Saurina. Are Capital Buffers Pro-cyclical? Evidence from Spanish Panel Data // *Journal of Financial Intermediation*, 2004. – №13. – pp. 249-264.
10. Berger, A., R. Herring, G. Szego. The Role of Capital in Financial Institutions // *Journal of Banking and Finance*, 1995. – № 19. – pp. 393-430.
11. Bernanke, B., C. Lown, The Credit Crunch // *Brookings Papers on Economic Activity*, 1991. – pp. 205-239.
12. Board of Governors of the Federal Reserve System // *Banking and Monetary Statistics*, 1943. – pp. 1914-1941.
13. Bordo, M.D. Market Discipline and Financial Crisis Policy: an Historical Perspective // *Western Economic Association International Meetings*, Denver Colorado, 2003.
14. Bordo, M.D., A. Murshid. Are Financial Crises Becoming Increasingly More Contagious? What is the Historical Evidence on Contagion? // *NBER Working Papers*, National Bureau of Economic Research, 2000.
15. Bordo, M.D., B. Eichengreen. Is our Current International Economic Environment Unusually Crisis Prone? // *Reserve Bank of Australia Conference on Private Capital Flows*, Sydney, Australia, 1999.
16. Bordo, M.D., B. Eichengreen, D. Klingebiel, P.M.S. Martinez. Is the Crisis Problem Growing More Severe? // *Journal of Economic Policy*, 2001. – №16. – pp. 51-82.
17. Bordo, M.D., J. A. Schwartz. Why Clashes Between Internal and External Stability Goals End in Currency Crises 1797-1994, 1996 // *Open Economies Review*, 1996. – №7. – pp 437-468.
18. Bordo, M.D., J. G. Haubrich. Credit Crises, Money and Contractions: An Historical View // *Journal of Monetary Economics*, 2010. – No. 57 – pp. 1-18.
19. Bryant, J. A. Model of Reserves. Bank Runs and Deposit Insurance // *Journal of Banking and Finance*, 1980. – No. 4. – pp. 335-44.
20. Celasun, O. The 1994 Currency Crisis in Turkey // *The World Bank Policy Research Working Paper Series*, 1998. – №1913.
21. Chiuri, M.C., G. Feeri, G. Majnoni. The Macroeconomic Impact of Bank Capital Requirements in Emerging Economies: Past Evidence to Assess the Future // *Journal of Banking and Finance*, 2002. – No. 26. – pp. 881-904.
22. Conkar, K., A. Keskin, C. Kayahan. Banking Crises and Financial System in Turkey // *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 2009. – No. 7 – pp.21-35.
23. Crockett, A. Progress Towards Greater International Financial Stability. The IMF and its Critics: Reform of Global Financial Architecture. – Cambridge UK: Cambridge University Press, 2004. – 36-58 pp.
24. Danielsson, J., P. Embrechts, C. Goodhart, C. Keating, F. Muennich, O. Renault, H.S. Shin. An Academic Response to Basel II // *London School of Economics, Financial Markets Group*, 2001.
25. Diamond, D.W., R.G. Rajan. Theory of Bank Capital // *The Journal of Finance*, 2000. – No. 55 (6). – pp. 2431-2466.
26. Demirguc-Kunt, A., E. Detragiache. Financial Liberalization and Financial Fragility // *IMF Working Paper*, 1998. – №98/83.
27. Demirguc-Kunt, A., E. Detragiache. Does Deposit Insurance Increase Banking System Stability? An Empirical Investigation // *Journal of Monetary Economics*, 2002. – No. 49(7). – pp.1373-1406.
28. Dewatripoint, M., X. Freixax, R. Portes (eds.) *Macroeconomic Stability and Financial Regulation: Key Issues for the G20* // *Centre for Economic Policy Research*, London, 2009.

29. Diamond, D.W., H.P. Dybvig. Bank Runs, Deposit Insurance and Liquidity // *Journal of Political Economy*, 1983. – №9. – pp. 401-19.
30. Dungey, M., J. Jacobs, Lestano P.A.M. The Internationalisation of Financial Crises: Banking and Currency Crises 1883-2008 // Research Report, University of Groningen, Research Institute SOM (Systems, Organisations and Management), 2010.
31. Eichberger, J., Summer, M. Bank Capital, Liquidity and Systemic Risk // *Journal of the European Economic Association*, 2005. – № 3. – pp. 547-555.
32. Eichengreen, B. Capital Ows and Crises // Cambridge: MIT Press, 2003.
33. Eichengreen, B., A. Rose, C. Wyplosz. Contagious Currency Crisis // NBER Working Paper, 1996. – No. 5681.
34. Ekinci, N.K., K.A. Ertürk. Turkish Currency Crisis of 2000-2001, Revisited // *International Review of Applied Economics*, 2007. – №1. – pp. 29-41.
35. Erdogan, N. Financial Crises in Turkey and in the World // Ankara: Yaklaşım Publishing, 2002. – 131 pp.
36. Flannery, M.J., K.P. Rangan. What Caused the Bank Capital Build-up of the 1990s? // *Review of Finance*, 2008. – No. 12 (2). – pp. 391-429.
37. Flood, R.P., P.M. Garber. Collapsing Exchange Rate Regimes: Some Linear Examples // *Journal of International Economics*, 1984. – No. 17. – pp. 1-13.
38. Fonseca, A.R., F. González. How Bank Capital Buffers Vary Across Countries: the Influence of Cost of Deposits, Market Power and Bank Regulation // *Journal of Banking and Finance*, 2010. – No. 34. – pp 892-902.
39. Furfine, C. Evidence on the Response of US Banks to Changes in Capital Requirements // Bank for International Settlements (BIS), Working Paper, 2000. – No. 88.
40. Furlong F. Are Big U.S. Banks Big Enough? // Federal Reserve Bank of San Francisco Economic Letter, 1992.
41. Glick, R., M. Hutchinson. Banking Crises and Currency Crises: How Common are the Twins. In: *Financial Crises in Emerging Markets*. – New York: Cambridge University Press, 2001.
42. Goddard J.A., P. Molyneux, J.O.S. Wilson. The Profitability of European Banks: a Cross-sectional and Dynamic Panel Analysis // *Manchester School*, 2004, – No. 72(3). – pp. 363-381.
43. Gordy, M.B., B. Howells. Procyclicality in Basel-II: Can We Treat the Disease Without Killing the Patient? // *Journal of Financial Intermediation*, 2006. – No. 15. – pp. 395-417.
44. Gorton, G., A. Winton. Liquidity Provision, the Cost of Bank Capital and the Macroeconomy // University of Minnesota Working Paper, 2000.
45. Haldane, A.G., M. Kruger. The Resolution of International Financial Crises: an Alternative Framework, in *IMF and its Critics: Reform of Global Financial Architecture*. – Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2004. – pp. 207-224.
46. Haubrich J.G., P. Wachtel. Capital Requirements and Shifts in Commercial Bank Portfolios // *Economic Review*, Federal Reserve Bank of Cleveland, 1999. – No. 3.– pp 2-15.
47. Heuvel, S.J. The Welfare Cost of Bank Capital Requirements // *Journal of Monetary Economics*, 2004. – No. 55. – pp. 298-320.
48. Isard, P. Globalization and the International Financial System: What's Wrong and What Can Be Done. – Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2005.
49. Jackson, P. Capital Requirements and Bank Behavior: The Impact of the Basel Accord. Basel Committee on Banking Supervision // Working Paper, 1999. – № 1.
50. Jackson, P., Furfine, C., Groeneveld, H., Hancock D., Jones D., Perraudin W., Radecki L., Yoneyama M. Capital Requirements and Bank Behavior: the Impact of the Basle Accord // Basle Committee on Banking Supervision Working Papers, 1999. – No. 1.
51. Jokipii, T., A. Milne. The Cyclical Behavior of European Bank Capital Buffers // *Journal of Banking and Finance*, 2008. – No. 32. – pp. 1440-1451.
52. Kaminsky, G.L. Varieties of Currency Crises // NBER Working Paper Series, 2003. – No. 10193.
53. Kaminsky, G.L., C. Reinhart. The Twin Crises: the Causes of Banking and Balance of Payments Problems // *American Economic Review*, 1999. – No. 4. – pp. 473-500.
54. Karacan, A.I. Banking and Crisis. – Ankara: Finans Dnyası Yayınları, 1996. – 177 pp.
55. Karluk, R. Turkish Economy. – Istanbul: Beta Publishing Press, 2002.
56. Kenc, T., S. Dibooglu. The 2007-2009 Financial Crises, Global Imbalances and Capital Flows: Implications for Reform // *Journal Economic Systems*, 2010. – No. 34. – pp. 3-21.
57. Keyder, N. 2000 and 2001 Crises and Stabilization Programs in Turkey // *Journal of Economics, Business and Finance*, 2001. – pp. 45.
58. Kindleberger, C.P. Manias, Panics and Crashes: a History of Financial Crises. – London: MacMillan Press, 1996.
59. Kim, D., Santomero, A. Risk in Banking and Capital Regulation // *Journal of Finance*, 1988. – No. 5. – pp. 1219-1233.
60. Koehn, M., A. Santomero. Regulation of Bank Capital and Portfolio Risk // *Journal of Finance*, 1980 – No. 35. – pp. 1235-1244.
61. Krugman, P.A Model of Balance-of-Payments Crises // *Journal of Money, Credit and Banking*, 1979, – No. 11. – pp. 311-325.
62. Krugman, P. Balance Sheets, the Transfer Problem and Financial Crises // *International Tax and Public Finance*, 1999. – No. 6. – pp. 459-72.
63. Kumpan, C. Conflicts of Interest in Securitisation: Adjusting Incentives // *Journal of Corporate Law Studies*, 2009. – No. 9. – pp. 261-294.
64. Lindquist, K.G. Banks' Buffer Capital: How Important is Risk // *Journal of International Money and Finance*,

2004. – No. 23. – pp. 493-513.
65. Marcus, A. Deregulation and Bank Financial Policy // *Journal of Banking and Finance*, 1984. – No. 8. – pp. 557-565.
 66. Meltzer, A.H., 2003. A History of the Federal Reserve, Vol. 1, 1913–1951. University of Chicago Press, Chicago.
 67. Merton, R.C. An Analytic Derivation of the Cost of Deposit Insurance and Loan Guarantees // *Journal of Banking and Finance*, 1977. – No. 1. – pp. 3-11.
 68. Milne, A. The Inventory Perspective on Bank Capital, 2004. – No. 576062.
 69. Milne, A., A.E. Whalley. Bank Capital Regulation and Incentives for Risk Taking, 2001.
 70. Modigliani F., H.M. Miller. The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment // *American Economic Review*, 1958. – No. 48. – pp. 261-297.
 71. Naceur, S.B., M. Kandil. The Impact of Capital Requirements on Banks' Cost of Intermediation and Performance: the Case of Egypt // *Journal of Economics and Business*, 2009. – No. 61. – pp. 70-89.
 72. Nier, E., U. Baumann. Market Discipline, Disclosure and Moral Hazard in Banking // *Journal of Financial Intermediation*, 2006. – No. 15. – pp 332-361.
 73. Obstfeld, M. The Logic of Currency Crises // *Cahiers Economiques et Monétaires (Banque de France)*, 1994. – No. 43.
 74. Pederzoli, C., C. Torricelli. Capital Requirements and Business Cycle Regimes: Forward-looking Modeling of Default Probabilities // *Journal of Banking and Finance*, 2005. – No. 29. – pp. 3121-3140.
 75. Peura, S., E. Jokivuolle. Simulation Based Stress Tests of Banks' Regulatory Capital Adequacy // *Journal of Banking and Finance*, 2004. – No. 28. – pp. 1801-1824.
 76. Rajagopalan, N., Y. Zhang. Recurring Failures in Corporate Governance: a Global Disease? // *Business Horizons*, 2009. – No. 52. – pp. 545-552.
 77. Rajan, R.S. (Ir) Relevance of Currency Crisis Theory to the Devaluation and Collapse of the Thai Baht // CIES Working Paper, 2000. – No. 0030.
 78. Reinhart, M.C. The Second Great Contraction // Munich Personal RePEc Archive Working Paper, 2009.
 79. Reinhart, M.C., K.S. Rogoff. This Time is Different: Eight Centuries of Financial Folly // Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2009.
 80. Rime, B. Capital Requirements and Bank Behavior: Empirical Evidence for Switzerland // *Journal of Banking and Finance*, 2001. – No. 25. – pp. 789-805.
 81. Rötheli, T. F. Causes of the Financial Crisis: Risk Misperception, Policy Mistakes and Banks' Bounded Rationality // *The Journal of Socio-Economics*, 2010. – No. 39. – pp.119-126.
 82. Sakar, B. International Financial Crises and the Political Economy of Financial Reforms in Turkey: 1994-2009 // World Academy of Science, Engineering and Technology, 2009. – No. 60. – pp.119-125.
 83. Stolz, S.M. Bank Capital and Risk-Taking: the Impact of Capital Regulation, Charter Value and the Business Cycle. – Washington, D.C., 2007.
 84. Stolz, S., M. Wedow. Banks' Regulatory Capital Buffer and the Business Cycle: Evidence for German Saving and Cooperative banks // *Banking and Financial Studies, Discussion Paper Series 2*, 2005. – No. 07.
 85. Taylor, J.B. The Financial Crisis and the Policy Responses: an Empirical Analysis of What Went Wrong // Working paper, 2008.
 86. Tezel, Y.S. Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi (1923-1950). – Ankara: Yurt Yayınları, 1986. – 351 pp.
 87. The Banks Association of Turkey, 50th Anniversary of the Banks Association of Turkey and Banking System "1958-2007" // Ankara, 2009. – No. 62, – pp.1-15.
 88. White, E.N. The Great American Real Estate Bubble of the 1920s: Causes and Consequences // Mimeo, Rutgers University, 2008.
 89. Wojnilower, A.M. The Central Role of Credit Crunches in Recent Financial History // *Brookings Papers on Economic Activity*, 1980 – No. 2 – pp. 277-326.
 90. Wojnilower, A.M. Private Credit Demand, Supply and Crunches, How Different are the 1980s // *American Economic Review*, 1985. – 75 (2). – pp. 351-356.
 91. Wojnilower, A.M. In: Credit Crunches' in the New Palgrave Dictionary of Money and Finance. // London: Mac-Millan, 1992.
 92. Yay, T., G. Yay, E. Yilmaz. Financial crises and Financial Regulations in the Period of Globalization, -Istanbul: Chamber of Commerce Publication, 2001 – No. 201-47.
 93. Yeldan, E. On the IMF-Directed Disinflation Program in Turkey: a Program for Stabilization and Austerity or a Recipe for Impoverishment and Financial Chaos? – 2001.
 94. Zarakolu, A. Cumhuriyet'in 50. Yilinda Memleketimizde Bankacilik // Ankara: Turkiye Bankalar Birligi Yayinlari, 1973. – No. 61. – 16, pp. 54-55
 95. Zarrouk, H., S. Ayachi. Regulatory Environment and Banking Crises: Case of Developing Countries // *European Journal of Economics*, 2009. – No. 1450. – pp. 28-87.

Отримано 05.12.2010

Переклад з англ. Лисенко Ю.